

Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky z pohľadu judikatúry ESLP

JUDr. Marica Pirošíková
Zástupkyňa SR pred ESLP

Vyčerpanie prostriedkov nápravy - sťažnosť predsedovi všeobecného súdu:

- ☞ V množstve prípadov týkajúcich sa neprimeranej dĺžky konaní ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť z dôvodu, že sťažovateľ pred jej podaním nevyčerpal prostriedok nápravy v podobe sťažnosti na prietahy v konaní predsedovi dotknutého súdu alebo podal sťažnosť predsedovi dotknutého súdu iba formálne, bez toho, aby mal predseda súdu reálnu možnosť uskutočniť nápravu. Takúto prax ústavného súdu už Súd v minulosti opakovane odmietol (napr. rozsudok *Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike* z 12. júna 2012, rozsudok *Komanický (č. 6) proti Slovenskej republike* z 12. júna 2012, rozsudok *Bednár proti Slovenskej republike* z 8. októbra 2013, rozsudok *Klinovská proti Slovenskej republike* z 8. októbra 2013, rozsudok *Csákó proti Slovenskej republike* z 25. júna 2013, rozsudok *Sika (č. 7) proti Slovenskej republike* z 25. júna 2013, rozsudok *Untermayer proti Slovenskej republike* z 9. júla 2013).
- ☞ Ústavný súd podmieňuje úspešné využitie účinného prostriedku nápravy (ústavnej sťažnosti) využitím neúčinného prostriedku nápravy (sťažnosti predsedovi súdu). Súd túto prax ústavného súdu označil za nesúladnú s článkom 13 Dohovoru, zaručujúcim právo na účinný prostriedok nápravy. V dôsledku tohto prístupu ústavného súdu sa stáva aj z ústavnej sťažnosti v takýchto prípadoch neúčinný prostriedok nápravy, pričom sťažovatelia sa musia domáhať nápravy až na medzinárodnej úrovni a z rozhodnutí Súdu v takýchto veciach vznikajú pre Slovenskú republiku nežiaduce finančné záväzky.
- ☞ V jednom z prípadov ústavný súd odmietol sťažnosť z dôvodu, že sťažovateľ úspešne využil tento prostriedok nápravy a predseda súdu urýchlil konanie. Aj tento prístup však Súd odmietol (*Kudela proti Slovenskej republike*, rozhodnutie z 29. septembra 2015).

Vyčerpanie prostriedkov nápravy – žaloba pre nečinnosť:

- ☞ V poslednom období boli vláde SR oznámené dve sťažnosti týkajúce sa prietáhov v konaní, a to *Balogh a ďalší proti Slovenskej republike* a *Engelhardt proti Slovenskej republike*
- ☞ V týchto prípadoch ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov týkajúcu sa dĺžky konania pred pozemkovým úradom a krajským súdom. Mal za to, že sťažnosti týkajúce sa dĺžky správneho konania pred pozemkovým úradom a dĺžky konania súdneho prieskumu nemôžu byť posudzované spolu. Po rozdelení sťažností týkajúcich sa týchto dvoch druhov konaní, ústavný súd odmietol sťažnosti z dôvodu nevyčerpania riadnych opravných prostriedkov (250t ods. 1 OSP).
- ☞ Súd položil vláde SR otázku, či v tejto súvislosti ústavná sťažnosť predstavuje účinný vnútroštátny prostriedok nápravy v súlade s článkom 13 Dohovoru, keďže ústavný súd odmietol posúdiť dĺžku správneho konania z dôvodu, že sťažovatelia nevyužili prostriedok zakotvený v paragrafe 250t ods. 1 OSP, ktorý bol podmienkou využitia tohto prostriedku v súlade s platnou legislatívou, prostriedok nápravy podľa paragrafu 250t ods. 1 OSP neposkytuje možnosť dosiahnuť náhradu za nemajetkovú ujmu a prístup ústavného súdu sa zdá byť v rozpore s prístupom Súdu pri preskúmaní dĺžky konania. Súd sa v tejto súvislosti pýtal aj na rozdiel medzi súčasnými prípadmi a prípadom *Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike* (rozsudok zo dňa 12. júna 2012, č. sťažnosti 30189/07).

Vyčerpanie prostriedkov nápravy - žaloba pre nečinnosť:

- ✎ Vláda zdôraznila hlavný rozdiel medzi porovnávanými prípadmi, ktorý spočíva v tom, že na rozdiel od prípadu *Ištván a Ištvánová*, kde sa jednalo iba o súdne konanie, v súčasných prípadoch išlo o kombináciu správneho a súdneho konania. Avšak, administratívne konanie a konanie súdne nemôže byť na účely konštatovania prieťahov v konaní pred ústavným súdom posudzované ako celok, keďže ústavný súd nemá právomoc preskúmavať prieťahy v konaní pred správnymi orgánmi bez vyčerpania prostriedkov nápravy na to určených. Táto právomoc prináleží všeobecným súdom v rámci správneho súdnictva, prostredníctvom žaloby proti nečinnosti orgánu verejnej správy, ktorú však sťažovatelia nevyužili predtým ako sa obrátili na ústavný súd.
- ✎ V súčasných prípadoch je situácia odlišná ako vo vyššie uvedených prípadoch, keďže ústavný súd podmienil podanie ústavnej sťažnosti vyčerpaním prostriedku nápravy - žalobou proti nečinnosti orgánu verejnej správy, ktorý bol Súdom v minulosti označený za účinný (*Csepyová proti Slovenskej republike* rozsudok zo dňa 24. februára 2004, sťažnosť č. 67199/01). V rovnakých intenciách sa vyjadril aj podpredseda Ústavného súdu SR, v liste zaslanom Kancelárii zástupcu.

Vyčerpanie prostriedkov nápravy – žiadosť ministerstvu o prešetrenie vybavenia sťažnosti komorou exekútorov

✧ V ďalšom prípade ústavný súd odmietol prijať na konanie sťažnosť z dôvodu nevyčerpania prostriedku nápravy v podobe žiadosti na ministerstvo spravodlivosti o prešetrenie vybavenia sťažnosti komorou exekútorov (*Vyskoč proti Slovenskej republike*, rozhodnutie z 29. septembra 2015), a to napriek tomu, že takýto prostriedok nápravy sa z hľadiska judikatúry Súdu považuje za neúčinný (pozri *Pintér proti Slovenskej republike*, rozhodnutie zo 14. decembra 2010, v ktorom Súd prostriedok nápravy podobného charakteru, konkrétne sťažnosť na notára, nepovažoval za účinný).

Neposúdenie celkovej dĺžky konania:

- ☞ V mnohých prípadoch ústavný súd neposúdil celkovú dĺžku konania prebiehajúceho na viacerých stupňoch alebo súdoch. V ďalších prípadoch odmietol sťažnosť z dôvodu, že v čase jej podania už bolo vo veci rozhodnuté, avšak konanie nebolo právoplatne skončené z dôvodu doručovania rozhodnutia. Rovnako tak urobil v prípade, kedy vo veci už bolo rozhodnuté, avšak konanie prebiehalo naďalej v otázke trov konania. Súd v zmysle svojej ustálenej judikatúry označil predmetný prístup ústavného súdu za príliš formalistický a nesúladný so zárukami článku 6 ods. 1 Dohovoru, tak ako ich interpretuje vo svojich rozhodnutiach Súd (napr. rozsudok *Špatka proti Slovenskej republike* z 15. decembra 2009, rozsudok *A. R. spol. s r. o. proti Slovenskej republike* z 9. februára 2010, rozsudok *Zarembová proti Slovenskej republike* z 23. novembra 2010, rozsudok *Sirotnák proti Slovenskej republike* z 21. decembra 2010, rozsudok *Bubláková proti Slovenskej republike* z 15. februára 2011, rozsudok *Čičmanec proti Slovenskej republike* z 28. júna 2016).

Nedostatočné primerané finančné zadosťučinenie za prieťahy v konaní:

Objavili sa aj prípady, v ktorých výška primeraného finančného zadosťučinenia, priznaného ústavným súdom za zistené prieťahy v súdnom konaní nezodpovedala judikatúre Súdu (napr. rozsudok *Zongorová proti Slovenskej republike* z 19. januára 2010, rozsudok *Ďurech a ďalší proti Slovenskej republike* zo 7. júla 2009).

Prípustnosť mimoriadneho dovolania:

- ☞ V prípadoch:
  - ☞ *COMPCAR, s. r. o. proti Slovenskej republike* (rozsudok z 9. júna 2015),
  - ☞ *PSMA, spol. s r. o. proti Slovenskej republike* (rozsudok z 9. júna 2015)
  - ☞ *DRAFT-OVA, a. s. proti Slovenskej republike* (rozsudok z 9. júna 2015)
- ☞ sťažovatelia sa sťažovali, že zrušením právoplatných a vykonateľných rozsudkov v ich prospech Najvyšším súdom Slovenskej republiky na základe mimoriadneho dovolania podaného Generálnym prokurátorom Slovenskej republiky na podnet druhého z účastníkov konania boli porušené ich práva podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru (právo na spravodlivé súdne konania a osobitne princíp právnej istoty), resp. aj práva podľa článku 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru (právo na pokojné užívanie majetku).

Prípustnosť mimoriadneho dovolania:

- ☞ Súd uviedol, že jedným zo základných prvkov vlády práva je princíp právnej istoty, ktorý okrem iného vyžaduje, aby v prípade, keď súdy rozhodnú vo veci s konečnou platnosťou, ich rozhodnutie nebolo viac spochybňované. Odklon od tohto princípu je odôvodnený iba v prípadoch, keď sa vyskytnú okolnosti podstatného a naliehavého charakteru. Právomoc vyšších súdov zrušovať alebo meniť právoplatné a záväzné súdne rozhodnutia by mala byť vykonávaná na účely nápravy základných väd.
- ☞ Táto právomoc musí byť vykonávaná tak, aby bola v čo najvyššej možnej miere dodržaná spravodlivá rovnováha medzi záujmami jednotlivca a potrebou zabezpečiť efektívnosť súdneho systému.
- ☞ Za základné vady Súd považuje justičné omyly alebo závažné vady súdneho konania, zneužitie právomoci, zjavné pochybenia pri aplikácii hmotného práva alebo akékoľvek iné závažné dôvody vyplývajúce zo záujmov spravodlivosti.

Prípustnosť mimoriadneho dovolania:

- ☞ Súd dospel k záveru, že ani v jednom prípade neboli dané také skutočnosti, ktoré by bolo možné považovať za ospravedlniteľné dôvody pre zrušenie právoplatných a vykonateľných rozsudkov. Konštatoval, že zásah spočívajúci v zrušení právoplatných a vykonateľných rozsudkov bol v rozpore s princípom právnej istoty, ako aj rovnosti zbraní a rozhodol preto o porušení článku 6 Dohovoru
- ☞ Kým v prípadoch *COMPCAR, s. r. o.* a *PSMA, spol. s r. o.* vnútroštátne konania v čase rozhodovania Súdu stále prebiehali, v prípade *DRAFT-OVA, a. s.* bolo konanie na vnútroštátnej úrovni právoplatne skončené. Súd v tomto ohľade vo svetle svojich záverov podľa článku 6 konštatoval, že pri zásahu do majetkových práv spoločnosti nebola zachovaná spravodlivá rovnováha a sťažujúca sa spoločnosť musela niesť individuálne a neprimerané bremeno. Rozhodol preto, že bol porušený článok 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru. Súd poukázal na to, že jeho rozsudok bude predstavovať dôvod pre obnovu vnútroštátneho konania podľa § 228 ods. 1 písm. d) Občianskeho súdneho poriadku, a že sťažujúca sa spoločnosť by sa mala majetkovej škody dožadovať v takomto konaní.

Prípustnosť mimoriadneho dovolania:

- ☞ V súvislosti s výkonom týchto rozsudkov kancelária zástupkyne oslovila predsedníčku ústavného súdu, ktorá 7. júna 2016 zaslala k daným prípadom vyjadrenie. Podľa tohto vyjadrenia ešte pred vydaním predmetných rozsudkov ústavný súd uznesením z 18. marca 2015 prijal zjednocujúce stanovisko, v ktorom odkázal na judikatúru Súdu, podľa ktorej bola opodstatnenosť použitia mimoriadneho opravného prostriedku pre účely zrušenia súdneho rozhodnutia a prípustnosť odklonu od zachovania princípu právnej istoty uznaná v prípadoch, keď v priebehu konania došlo k závažným procesným pochybeniam konajúcich súdov, t.j. k vadám konania, avšak nie v prípadoch odlišného hodnotenia skutkového stavu a odlišných skutkových a právnych záverov niektorého z účastníkov konania oproti skutkovému a právnemu posúdeniu vyslovenému súdom v rámci riadneho konania.
- ☞ Na predmetné rozsudky reagoval aj najvyšším súd vydaním Spoločného stanoviska občianskoprávneho kolégia a obchodnoprávneho kolégia R 94/2015 z 20. októbra 2015 k prípustnosti mimoriadneho dovolania v zmysle § 243e až § 243j OSP. Podľa tohto stanoviska je procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky, ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Prípustnosť mimoriadneho dovolania:

- ☞ **Z judikatúry ústavného súdu po právoplatnosti predmetných rozsudkov ESĽP:**
  - ☞ Nálezom I. ÚS 349/2015 z 19. januára 2016 ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľky podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru postupom najvyššieho súdu, ktorý neuplatnil ústavne konformný výklad § 243e OSP, keď na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora podrobil prieskumu postup a právoplatné rozsudky nižších súdov, ktoré následne zrušil, nezohľadňujúc pritom skutočnosť, že v danej veci mohol sám účastník konania prostredníctvom dovolania dosiahnuť nápravu, resp. zvrátenie stavu založeného rozhodnutím porušujúcim zákon.
  - ☞ Uzneseniami sp. zn. I. ÚS 72/2016 z 3. februára 2016, I. ÚS 117/2016 zo 17. februára 2016 alebo III. ÚS 113/2016 z 24. februára 2016 ústavný súd odmietol sťažnosti jednotlivých sťažovateľov podľa článku 127 ústavy, v ktorých namietali porušenie svojich práv najvyšším súdom, pretože odmietol mimoriadne dovolania generálneho prokurátora podané v ich prospech. Vo všetkých troch prípadoch sa ústavný súd stotožnil so závermi najvyššieho súdu, podľa ktorého sťažovatelia sami mohli využiť mimoriadny opravný prostriedok, ktorý mali k dispozícii (dovolanie) a dosiahnuť tak nápravu vo svojej veci.
  - ☞ Tieto informácie sme predložili Výboru ministrov Rady Európy v rámci výkonu predmetných rozsudkov.

Nedostatočné primerané finančné zadosťučinenie za porušenie čl. 5 ods. 4:

- ☞ V prípade *Šablij proti Slovenskej republike* (rozsudok z 28. apríla 2015) sťažovateľ namietal porušenie článku 5 ods. 4 Dohovoru z dôvodu, že mu vo vzťahu k porušeniu článku 5 ods. 4 Dohovoru, spočívajúcemu v nedodržaní požiadavky „urýchlenosti“ konania pri rozhodovaní o zákonnosti väzby, nebola v konaní pred ústavným súdom poskytnutá primeraná náprava. Ústavný súd konštatoval v tomto ohľade porušenie práv sťažovateľa, avšak nepriznal mu žiadne finančné zadosťučinenie. Súd takúto nápravu nepovažoval za dostatočnú a vyhlásil sťažnosť za prijateľnú. V merite veci rozhodol o porušení článku 5 ods. 4 Dohovoru a sťažovateľovi priznal odškodnenie vo výške 2 380 EUR. Podobné prípady sa vyskytli aj v minulosti (napr. rozsudok *Schvarc proti Slovenskej republike* zo 14. januára 2014 alebo rozsudok *Horváth proti Slovenskej republike* z 27. novembra 2012).

Podmieňovanie záveru o porušení čl. 10 porušením čl. 6 ods. 1 súdom:

☞ V prípadoch *Ringier Axel Springer Slovakia, a. s. (č. 2) proti Slovenskej republike, Ringier Axel Springer Slovakia, a. s. (č. 3) proti Slovenskej republike* (rozsudky zo 7. januára 2014), ktoré sa týkali porušenia slobody prejavu, Súd poukázal na formalistický prístup ústavného súdu, ktorý ústavné sťažnosti odmietol ako zjavne neopodstatnené, pričom poukázal na svoj ustálený právny názor, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv hmotného charakteru, ak súčasne neporuší aj procesno-právne princípy. Tento prístup však bráni tomu, aby došlo k meritórnemu preskúmaniu sťažností na porušenie hmotných práv, ktoré by malo za následok zrušenie rozhodnutí všeobecných súdov, ktoré nie sú v súlade so zárukami článku 10 Dohovoru a vyriešenie vecí na vnútroštátnej úrovni bez toho, aby štátu vznikali nežiaduce finančné záväzky z rozhodnutí Súdu.

Podmieňovanie záveru o porušení čl. 10 porušením čl. 6 ods. 1 súdom:

- Podľa vyjadrenia predsedníčky ústavného súdu, ktoré zaslala k výkonu predmetných rozsudkov 10. júna 2016, ústavný súd zmenil svoju judikatúru tak, aby bola v súlade s judikatúrou Súdu a zároveň zaslala rozhodnutia preukazujúce zmenu tejto praxe. V tomto kontexte odkázal napríklad na uznesenia sp. zn. III. ÚS 484/2015 zo 6. októbra 2015 alebo I. ÚS 536/2015 z 25. novembra 2015, v ktorých sa ústavný súd neobmedzil na odmietnutie sťažnosti iba z dôvodu, že podľa ustálenej judikatúry všeobecný súd nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru. V náleze sp. zn. III. ÚS 385/2012 z 21. januára 2014, ústavný súd poukázal na skutočnosť, že sťažovateľka námietku porušenia článku 46 ods. 1 ústavy, prípadne článku 6 ods. 1 Dohovoru explicitne v petite svojej sťažnosti neformulovala. Napriek tomu vyslovil, že v prípade sťažovateľky ide o špecifickú situáciu, kde mali konajúce súdy, u ktorých bola ochrana práva na súkromie uplatnená, zásadne pozíciu potenciálneho primárneho (nie sekundárneho) porušiteľa základného práva na slobodu prejavu podľa článku 26 ústavy a práva podľa článku 10 Dohovoru (ako základného práva hmotného charakteru), keďže žiadny predchádzajúci potenciálny primárny porušiteľ základného práva podľa článku 26 ústavy a práva podľa článku 10 Dohovoru neexistuje.
- Tieto informácie o zmene judikatúry sme predložili Výboru ministrov Rady Európy

Právo poškodeného v trestnom konaní podľa čl. 6 ods. 1:

- ☞ V prípade *Javor a Javorová proti Slovenskej republike* (rozsudok z 15. septembra 2015) sa sťažovatelia podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru sťažovali na porušenie ich práva na prerokovanie veci v primeranej lehote v trestnom konaní, v ktorom mali postavenie poškodených. Trestné konanie bolo uznesením vyšetrovateľa zastavené z dôvodu, že trestný čin nebol spáchaný a teda sa skončilo bez vznesenia obvinenia voči konkrétnej osobe.
- ☞ Ústavný súd ich sťažnosť odmietol v súlade so svojou judikatúrou z dôvodu, že sťažovatelia ako poškodení v trestnom konaní vedenom vo veci bez vznesenia obvinenia sa nemôžu domáhať vyslovenia porušenia svojho základného práva na konanie bez zbytočných prieťahov.
- ☞ Súd sa nestotožnil s námietkou vlády, ktorá s odkazom na rozhodnutie ústavného súdu argumentovala, že až vznesenie obvinenia voči konkrétnej osobe je tým momentom, ktorý dáva možnosť poškodenému v trestnom konaní uplatňovať si ochranu proti konkrétnemu možnému pôvodcovi svojho poškodenia, a teda z nej robí „vec“, na ktorej prerokovanie bez zbytočných prieťahov má nárok. Súd nevidel žiaden dôvod na odchylenie sa od svojej predchádzajúcej judikatúry, podľa ktorej sa garancie procesnej časti článku 6 Dohovoru aplikujú na nároky poškodených v trestnom konaní v Slovenskej republike a v tomto ohľade požívajú záruky článku 6 od momentu, kedy boli uplatnené.

Právo poškodeného v trestnom konaní podľa čl. 6 ods. 1:

- ✎ Na druhej strane však treba upozorniť aj na rozhodnutie Súdu v Podhradský proti Slovenskej republike, v ktorom rozhodol v prospech Slovenskej republiky. Pán Podhradský žaloval Slovenskú republiku pre porušenie článku 6 Dohovoru z dôvodu neprimeranej dĺžky a nespravodlivosti trestného konania, v ktorom si ako poškodený uplatnil svoj nárok na náhradu škody. Námietkou sťažovateľa o neprimeranej dĺžke trestného konania sa zaoberal aj ústavný súd na základe sťažnosti podľa článku 127 ústavy, ktorá však bola vo vzťahu k podstatnej časti konania odmietnutá z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.
- ✎ Ústavný súd v zmysle príslušnej právnej úpravy poukázal na to, že sťažovateľ sa ako poškodený mohol domáhať ochrany na ústavnom súde až od momentu vznesenia obvinenia voči konkrétnej osobe. Preto dospel k záveru, že mal právomoc preskúmať len konanie nasledujúce po obvinení dvoch osôb v januári 2008. Následne, so zreteľom na úkony, ktoré vyšetrovateľ urobil po tomto dátume, ústavný súd dospel k záveru, že obdobie, ktoré bral do úvahy, a to 2 roky a 3 mesiace, nebolo neprimerane dlhé.

Právo poškodeného v trestnom konaní podľa čl. 6 ods. 1:

- ☞ Po preskúmaní konkrétnych okolností prípadu Súd vyhlásil sťažnosť za neprijateľnú.
- ☞ Súd prihliadol na argument vlády, ktorá poukazovala na znenie príslušnej vnútroštátnej právnej úpravy, že nárok na náhradu škody je náležite podaný, ak je špecifikovaná osoba žalovaného, voči ktorej bol uplatnený, dôvod uplatnenia a jeho konkrétna výška. Keďže sťažovateľ v prvotných výpovediach nešpecifikoval žiadnu konkrétnu osobu, týmto momentom bol za okolností predmetného prípadu deň, kedy bolo vznesené obvinenie vo vzťahu k dvom konkrétnym osobám. Preto Súd uznal, že posudzovať rozhodovanie o sťažovateľovom uplatnenom nároku na náhradu škody v trestnom konaní možno počítať až od tohto dňa.
- ☞ Súd zistil, že sťažovateľ sa pred ústavným súdom nestážoval na dĺžku trestného konania v štádiu konania pred súdom, ani na celkovú dĺžku konania. Z toho dôvodu Súd dospel k záveru, že sťažovateľ v tejto časti sťažnosti nevyčerpal vnútroštátne prostriedky nápravy v zmysle článku 35 ods. 1 Dohovoru. Pokiaľ ide o časť konania, ktorú preskúmal ústavný súd vo svojom rozhodnutí, Súd našiel v postupe vyšetrovateľa jedno ojedinelé štvormesačné obdobie nečinnosti, ale inak nezistil, že by v konaní dochádzalo k ďalším prieťahom.